

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
СКУПШТИНА АП ВОЈВОДИНЕ

01 Број: 61 – 9

16. 10. 2001. године

НОВИ САД

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

БЕОГРАД

Скупштина Аутономне Покрајине Војводине на седници одржаној 11. октобра 2001. године утврдила је **ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ОСНОВНОЈ ШКОЛИ**, који вам у прилогу достављамо на даљи поступак.

Поводом утврђеног Предлога закона Скупштина Аутономне Покрајине Војводине одредила је за своје представнике **ЧАНАК НЕНАДА**, председника Скупштине АП Војводине и **ФИЛИПОВ др ПРЕДРАГА**, потпредседника Скупштине АП Војводине.

Прилог: 1.

По овлашћењу председника
Скупштине АП Војводине,

**СЕКРЕТАР
СКУПШТИНЕ АП ВОЈВОДИНЕ,
Марија Жекић**

18-10-2001
I. G. J. G. J. G.
Секретар
Марија Жекић

З А К О Н

О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Члан 1.

У Закону о основној школи ("Службени гласник РС", број 50/92) у члану 5. став 1. се мења и гласи:

Наставни план и програм се остварује на језику народности или на два наставна језика под истим условима по којима се остварује на српском језику.

Став 2. се брише.

Ставови 3. до 5. постају ставови 2. до 4.

Досадашњи став 3. се мења и гласи:

" Министар просвете, односно покрајински секретар надлежан за послове образовања за школе на територији Аутономне Покрајине Војводине, (у даљем тексту: Покрајина) прописује услове и начин на који се наставни план и програм остварује на два наставна језика. Сагласност на остваривање наставног плана и програма на два наставна језика даје министар просвете, односно покрајински секретар надлежан за послове образовања."

Досадашњи став 5. се мења и гласи:

Школа обезбеђује ученицима који то желе, изучавање језика народности са елементима националне културе."

Члан 2.

У члану 6. у ставу 2. иза речи: "Министарства просвете" додају се речи: "односно покрајинског органа управе надлежног за послове образовања за општине на територији Покрајине."

Члан 3.

У члану 8. иза речи: "Република Србија" додају се речи: "односно Покрајина на својој територији".

Члан 4.

У члану 9. иза речи: "Влада" додају се речи: "односно општина за школе на територији Покрајине".

Члан 5.

У члану 10. у ставу 1. иза речи: "Републици Србији" додају се речи: "осим територије Покрајине".

Додаје се нов став 2. који гласи:

"Број и просторни распоред школа на територији Покрајине утврђује Скупштина Аутономне Покрајине Војводине, уз прибављено мишљење општина."

Досадашњи став 2. постаје став 3. који се мења и гласи:

"Општина утврђује подручје са којег се деца уписују у одређену школу."

Члан 6.

У члану 11. у ставу 2. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно Извршно веће Аутономне Покрајине Војводине за школе на територији Покрајине".

У ставу 3. иза речи: "Министарство просвете", додају се речи: "односно покрајински орган управе надлежан за послове образовања за школе на територији Покрајине".

Члан 7.

У члану 13. у ставу 1. брише се реч: "стручно -" и речи: "(у даљем тексту: надзор)", иза речи: "Министарство просвете" додају се речи: "односно општински орган управе надлежан за послове образовања у школама на територији Покрајине" и додаје нова реченица која гласи: "Више општина на територији Покрајине може заједнички организовати вршење управног надзора."

Иза става 1. додаје се нов став 2. који гласи:

"Покрајински орган управе надлежан за послове образовања врши послове управног надзора у школама у општини која није организовала овај надзор, на терет средстава општине и контролише законитост управних аката општинског органа управе надлежног за послове образовања донетих у вршењу управног надзора."

Досадашњи став 2. постаје став 3.

У новом ставу 3. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно покрајински секретар надлежан за послове образовања за остваривање надзора на територији Покрајине".

Члан 8.

Члан 14. се мења и гласи:

"Послове управног надзора обавља просветни инспектор.

Просветни инспектор може бити дипломирани правник са најмање пет година радног искуства на правним пословима у области образовања или на пословима управног надзора, који испуњава и друге законом прописане услове за рад у органима управе.

Послове педагошког надзора обавља просветни саветник.

Просветни саветник може бити наставник са најмање пет година радног искуства на пословима образовања, који се истиче у раду, има објављене стручне радове у области образовања и чији рад и понашање показују да је способан да обавља послове педагошког надзора.

Члан 9.

Члан 15. се мења и гласи:

"Просветни инспектор, у вршењу управног надзора, контролише законитост управних аката које школа доноси у вршењу јавног овлашћења, прати законитост општих аката школе којима се уређује обављање образовно-васпитне делатности и врши инспекцијски надзор у школи.

Инспекцијским надзором, просветни инспектор остварује непосредан увид у рад школе у погледу спровођења овог закона и прописа и општих аката донетих на основу њега."

Члан 10.

Члан 16. се мења и гласи:

"Просветни саветник у вршењу педагошког надзора: остварује увид у начин и ефикасност остваривања циља и задатака основног образовања и васпитања и наставног плана и програма; у заснованост образовно-васпитног рада на начелима савремене педагогије и достигнућима других наука; и утврђује стање и предлаже мере за отклањање недостатака у образовно-васпитном раду и за унапређивање тог рада.

Члан 11.

Члан 17. се мења и гласи:

"У оквиру управног надзора у школама се врши, најмање једанпут годишње, општи преглед.

У оквиру педагошког надзора општи преглед у школи се обавља најмање једанпут у три године.

О извршеном прегледу саставља се записник у који се уносе налази и предлажу мере за отклањање недостатака.

Члан 12.

Члан 18. се мења и гласи:

"Просветни инспектор налаже отклањање уочених недостатака решењем ."

Члан 13.

У поглављу "II. ПРАВА ГРАЂАНА У ОСНОВНОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ" иза одељка "3. Укидање школа" додаје се нов одељак "4. Вежбаонице" и чланови 18.а до 18.ђ који гласе:

"4. Вежбаонице

Члан 18.а

Влада Републике Србије, односно Извршно веће Аутономне Покрајине Војводине за територију Покрајине, одређује, у седишту факултета на коме се школују наставници и сарадници за рад у основним школама (у даљем тексту: наставнички факултет), уз прибављено мишљење тог факултета, једну или више основних школа као вежбаоницу (у даљем тексту:вежбаоница).

У вежбаоници се остварује практичан рад студената из области педагогије, психологије, дидактике и методике наставних предмета и других васпитно-образовних области (слободне активности, сарадња са родитељима и др.).

За остваривање задатака из става 2. овог члана вежбаоници се обезбеђују савремена опрема како би се рад у вежбаоници организовао у складу са захтевима модерне организације основне школе и на тај начин остваривали изузетни резултати у настави и васпитно-образовном раду у целини.

Члан 18. б

Наставник и сарадник у вежбаоници може бити наставник и сарадник основне школе који се истиче постигнутим резултатима у досадашњем раду, увођењем иновација у наставу и укупни васпитно-образовни рад школе и применом најсавременијих достигнућа педагошке, психолошке и дидактичко методичке теорије и праксе.

Наставници и сарадници се примају у радни однос у вежбаоницу на време од пет година, споразумом о преузимању.

Споразум о преузимању закључују директор вежбаонице и директор школе, из које се наставник и сарадник преузимају, уз сагласност наставника и сарадника и мишљење одговарајуће катедре на наставничком факултету.

Наставнику и сараднику, за време радног односа у вежбаоници, мирују права и обавезе из радног односа у основној школи из које су преузети.

Наставницима и сарадницима, који се истичу својим радом у вежбаоници, може се радни однос обновити за пет година по поступку прописаном одредбом става 3. овог члана.

Члан 18.в

Директора вежбаонице именује Влада Републике Србије, односно Извршно веће Аутономне Покрајине Војводине за вежбаонице на територији Покрајине под условима и по поступку прописаним овим законом за именовање директора основне школе, уз прибављено мишљење наставничког факултета.

Члан 18.г

Средства за рад вежбаонице се обезбеђују у буџету Републике Србије односно у буџету Покрајине, за вежбаонице на територији Покрајине.

Нормативе опреме и наставних средстава за вежбаонице прописује министар просвете, односно покрајински секретар надлежан за послове образовања, за вежбаонице на територији Покрајине., уз **прибављено мишљење наставничког факултета.**

Члан 18.д

Зараде наставника и сарадника у вежбаоници утврђују се према прописима по којима се утврђују зараде запослених у органима управе, увећане за 30%.

Члан 18.ђ

Управни надзор у вежбаоницама врши Министарство просвете, односно покрајински орган управе надлежан за послове образовања."

Члан 14.

У члану 20. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно покрајински орган управе надлежан за послове образовања за школе на територији Покрајине".

Члан 15.

У члану 23. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно покрајински орган управе надлежан за послове образовања за школе на територији Покрајине".

Члан 16.

"У члану 27. став 1. бројеви 30 и 34. замењују се бројевима 20 и 24."

Члан 17.

У члану 28. у ставовима 4. и 5. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно покрајински секретар надлежан за послове образовања, за школе на територији Покрајине".

Члан 18.

У члану 31. додаје се нов став 1. који гласи:

"За ученике који не познају довољно језик на коме се остварује наставни план и програм, школа организује припремну наставу из тог језика. Број часова припремне наставе прописује министар просвете односно покрајински секретар надлежан за послове образовања."

Досадашњи ставови 1. до 3. постају ставови 2. до 4.

Члан 19.

"У члану 36. став 2. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно покрајински секретар надлежан за послове образовања за територију Покрајине".

Члан 20.

У члану 56. додаје се нов став 3. који гласи:
"Ученик полаже разредни испит у два испитна рока, у јуну и у
августу."
Досадашњи ставови 3. и 4. постају ставови 4. и 5.

Члан 21.

"У члану 61. став 2. иза речи: "министар просвете" додају се речи:
"односно покрајински секретар надлежан за послове образовања за ученике у
школама на територији Покрајине".

Члан 22.

У члану 64. додаје се став 3. који гласи:
" Поступак изрицања васпитно-дисциплинских мера утврђује школа
статутом."

Члан 23.

У члану 67. у ставу 3. иза речи: "министар просвете" додају се
речи: "односно покрајински секретар надлежан за послове образовања за
наставнике у школама на територији Покрајине ".

Члан 24.

"У члану 72. став 4. иза речи: "Министар просвете" додају се речи:
"односно покрајински секретар надлежан за послове образовања за наставнике
у школама на територији Покрајине."

Члан 25.

У члану 75. додаје се став 2. који гласи:
"Мерила за избор приправника су успех на студијама и време
студирања."
Досадашњи ставови 2. и 3. постају ставови 3. и 4. .

У новом ставу 4. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно покрајински секретар надлежан за послове образовања, за територију Покрајине".

Члан 26.

Члан 78. се мења и гласи:

"Стручни испит се полаже пред комисијом коју образује министар просвете, односно покрајински секретар надлежан за послове образовања на територији Покрајине."

Члан 27.

У члану 79. у ставу 1. речи: "на основу конкурса по прибављеном мишљењу", замењују се речима: "на образложени предлог" и иза речи: "школског одбора", додају се речи: "уз образложено мишљење просветног саветника".

Иза става 1. додају се нови ставови 2. и 3. који гласе:

"Актом о систематизацији радних места утврђују се мерила за избор кандидата.

Одлука директора школе о избору кандидата мора бити образложена."

Досадашњи став 2. постаје став 4.

У новом ставу 4. иза речи: "министру просвете" додају се речи: "односно покрајинском секретару надлежном за послове образовања у школама на територији Покрајине".

Иза става новог 4. додаје се став 5. који гласи:

"Радни однос у школи се заснива према прописима којима се уређује заснивање радног односа у државним органима.

Члан 28.

У члану 80. став 2. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно покрајински секретар надлежан за послове образовања за наставнике у школама на територији Покрајине".

Члан 29.

У члану 99. иза речи: "Влада" ставља се зарез и додају речи: "односно Извршно веће Аутономне Покрајине Војводине на територији Покрајине".

Члан 30.

У члану 115. у ставу 2. иза речи: "радног искуства" додају се речи: "које се истакло својим стручним радом у школи, које је својим радом и понашањем допринело очувању угледа школе и које се истакло етичким понашањем у односу према ученицима и запосленима у школи."

Иза става 2. додаје се нов став 3. који гласи:

"За директора школе у којој се наставни план и програм остварује на језику народности може бити именовано само лице које познаје језик те народности."

Досадашњи ставови 3. до 5. постају ставови 4. до 6.

У новом ставу 4. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно општина у школама на територији Покрајине", речи: "по прибављеном мишљењу", замењују се речима: "на предлог", а иза речи: "школског одбора" додају се речи: "уз прибављено мишљење наставничког већа и савета родитеља."

Члан 31

У члану 117. иза речи: "Министар просвете," додају се речи: "општина за школе на територији Покрајине," и реч "школа" иза речи "да" замењује се речју "директор".

Члан 32.

У члану 124. у ставу 1. иза речи: "Министарство просвете", додају се речи: "односно покрајински орган управе надлежан за послове образовања за странке са пребивалиштем на територији Покрајине".

Члан 33.

У члану 125. у ставу 4. иза речи: "Министарство просвете" додају се речи: "односно покрајински орган управе надлежан за послове образовања".

Члан 34.

У члану 128. у ставу 2. иза речи: "министар просвете" додају се речи: "односно покрајински секретар надлежан за послове образовања".

Члан 35.

У члану 131. иза речи: "основној школи" додају се речи: "и друге евиденције у складу са прописима о канцеларијском пословању."

Члан 36.

У члану 135. у ставу 1. иза речи: "Службеном гласнику Републике Србије" додају се речи: "односно "Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине".

Члан 37.

У члану 138. у ставу 1. иза речи: "Републике Србије" додају се речи: "Покрајине."

У ставу 2. додаје се реченица која гласи: "Средства буџета Покрајине намењена за основно образовање и васпитање воде се на посебном рачуну покрајинског органа управе надлежног за послове образовања."

У ставу 3. додаје се реченица која гласи: "За школе на територији Покрајине средства за зараде, накнаде и друга примања запослених и средства заједничке потрошње обезбеђује покрајински орган управе надлежан за послове образовања."

Став 5. се мења и гласи:

"Плате запослених у школи се утврђују сагласно прописима којима се уређују плате запослених у државним органима.

Ставови 6. и 7. се бришу.

Члан 38.

У члану 143. бришу се речи: "односно покрајина".

Додаје се став 2. који гласи:

"Одредба става 1. овог члана се не примењује на школе са седиштем на територији Покрајине."

Члан 39.

У члану 144. бришу се речи: "односно покрајина".

Додаје се став 2. који гласи:

"Одредба става 1. овог члана се не примењује на земљиште, зграде и друга средства школа са седиштем на територији Покрајине."

Члан 40.

У члану 145. додаје се став 2. који гласи:

"Лице које је стекло право по основу члана 377. Закона о васпитању и образовању ("Службени лист САПВ", број 15/83, 11/86, 5/87, 17/88, 23/88 и 18/89) може и даље бити наставник у основној школи."

Члан 41.

Скупштина Аутономне Покрајине Војводине, Извршно веће Аутономне Покрајине Војводине и покрајински орган управе надлежан за послове образовања донеће подзаконске акте на које су овлашћени овим законом у року од једне године од дана ступања на снагу овог закона.

У школама на територији Покрајине именовате се директори школа, чланови управних и надзорних одбора у року од шест месеце од дана ступања на снагу овог закона.

Зараде запослених у школи ускладиће се са одредбама овог закона у року од две године од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 42.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

Образложење

1. Уставни основ за доношење закона

Материјално-правни основ за доношење овог закона садржан је у одредбама члана 109. став 1. тачака 3, 4. и 5. и ставу 2. Устава Републике Србије, а формално-правни основ у члану 73. став 1. тачка 2. Устава Републике Србије.

Сагласно члану 80. став 2. Устава Републике Србије, Скупштина Аутономне Покрајине Војводине има право предлагања закона, па сходно томе и измена и допуна важећих закона.

2. Разлози за доношење закона

И поред изричите одредбе члана 109. став 1. Устава Републике Србије да се права територијалне јединице аутономне покрајине конкретизују републичким законима, између осталих, и у области образовања, ниједном одредбом Закона о основној школи ниједан орган Покрајине није ни поменут, иако **су тим истим Уставом утврђени органи Покрајине**. Ако су Уставом Републике Србије конституисани органи аутономне покрајине онда, сваки од тих органа **мора имати своју надлежност**, установљену уставом за врсту органа којој припада.

У оваквој концепцији аутономије посебно је био, и теоријски и правно, неприхватљив положај извршних и управних органа, којима је, према свим концепцијама о аутономији и самоуправи, морало бити у надлежности **извршавање правних правила**, која је установила државна власт и контрола извршавања ових правних правила.

Централизацијом надлежности у области образовања у републичким органима заустављен је потпуно даљи развој АП Војводине у овој области и не само заустављен, већ је и достигнути ниво развоја у овој области уназађен.

Од ступања на снагу Закона о основној школи, утврђени су односи који не одговарају основним мерилима за рад органа управе, као што су начело економичности и ефикасности. Концентрисање великог броја послова управе у Министарству просвете довело је до тога да су странке, ради остваривања права загарантованих законом, изложене великим трошковима, губитку времена и веома спором остваривању својих права. Ово посебно важи за остваривање **права ученика и наставника** где је неопходно интервенисати у веома кратком року, јер се протеком времена већи број права ученика и наставника не може остваривати или се може остварити само, путем вођења дугогодишњих скуких судских спорова.

Централизација послова у Министарству просвете у области основног па и других степена образовања изазвала је поражавајуће негативне последице:

- У основним школама се не примењују прописи о канцеларијском пословању, те се и послови који су поверени основним школама, као јавно овлашћење не обављају у складу са законом.

- У већини основних школа се незаконито поступа са регистратурским материјалом који представља архивску грађу.

- У великом броју основних школа се поступа на незаконит начин код остваривања права ученика и наставника.

- У великом броју основних школа су за директоре именована лица која су била чланови једне од политичких партија на власти у Републици Србији и која су својим радом само наносила штету угледу школе, не поседујући ни стручност ни етичност у понашању.

- Политички директори су о правима запослених из радног односа одлучивали са позиција власти непридржавајући се Закона,

- Матичне књиге се у једном броју школа не воде и не чувају на прописан начин.

- Ниједан поступак именовања директора основних школа није окончан до истека времена на које је директор именован, иако је конкурсни материјал достављен Министарству просвете благовремено.

- За директора школе, на препоруку начелника округа, именовано је и лице за које се у време именовања знало да не поседује веродостојну диплому о степену стручне спреме.

- У великом броју основних школа школски одбори немају све чланове (услед престанка радног односа, одласка у пензију, пресељавања у друго место, смрти), те је блокиран рад школских одбора, а тиме и целе школе, јер Министарство просвете и по годину и више дана није именovalo нове чланове.

- Вршиоци дужности директора школе остајали су на тој функцији и до три године (дозвољена је само једна година)

- Надзорни одбори у основним школама нису ни образовани, иако је то обавезни орган у свим установама,

- Управни надзор поверен је правно необразованим школским надзорницима који су својим нестручним радом допринели да, у току осмогодишњег важења Закона о основној школи у области образовања **нема правне државе и владавине права.**

Према садашњем фактичком стању, образовање у АП Војводини се налази на незавидно ниском степену.

Стога је неопходно **дозволити самостални бржи развој образовања на овој територији који одговара до сада постигнутом нивоу образовног и културног развоја ове Покрајине, а не и образовни и културни ниво ове Покрајине нивелисати са нивоом развоја ових области у осталим деловима Републике Србије.**

Да би се овакво постојеће стање у области основног образовања изменило и покушало довести у стање пре 1992. године кад је на територији АП Војводине у области образовања постигнут висок степен владавине права и правне државе, предлажу се измене чланова Закона којима ће се утврдити надлежност покрајинским и општинским органима и на тај начин остварити већа контрола примене закона, других прописа и општих аката и вршења јавних овлашћења поверених основној школи.

У прилог оваквим залагањима иду и одредбе **Закона о основној школи који је Народна Скупштина Народне Републике Србије прогласила 1. јула 1959. године ("Службени гласник НР Србије", број 30/59)**. Према одредбама овог закона **основну школу су оснивали и општински народни одбори, одређивали подручје основне школе, обезбеђивали средства за рад школе, постављали управитеља школе, вршили управни надзор у школи, срески народни одбор је утврђивао услове за почетак рада школе, а покрајински савет за просвету је давао мишљење о наставном плану и програму и о свим законима и другим прописима којима се уређивала област основног образовања.**

Демократизацијом односа и децентрализацијом власти у овој области неопходно је отворити пут даљег развоја образовања у АП Војводини, независно од развоја осталих подручја, јер је АП Војводина у овој области и у области културе стартовала, и у моменту присаједињења Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, и у моменту стварања ФНРЈ, са далеко вишим степеном развоја од осталих подручја у Републици Србији.

3. Образложење појединих одредаба предлога закона

Члан 1.

Измена члана 5. се предлаже из следећих разлога:

Решења која у погледу права народности на школовање на свом језику садржи Закон о основној школи представљају умањивање ових права у односу на затечено стање у Покрајини. До доношења Закона о основној школи, народностима се на територији Покрајине обезбеђивало основно образовање и васпитање **под једнаким условима као и народима** који живе на територији Покрајине. Минималан број ученика који је важио за образовање одељења у којима се настава изводила **на српском језику важио је и за образовање одељења** у којима се настава изводила на језику народности. Иста мерила

важила су и за образовање комбинованих одељења у којима се настава изводила на језику народа и на неком од језика народности.

Стога се и предлаже измена става 1. у члану 5. Закона, како би се припадници народности на територији Покрајине изједначили са припадницима народа, уз поштовање **уставних одредаба о једнакости грађана без обзира на националну припадност, да су сви пред законом једнаки и доступности школовања сваком под једнаким условима.** Оваква уставна одредба и обавезује да се та једнакост и поштује, посебно кад је у питању основно образовање.

Како до данашњег дана министар просвете није прописао **начин остваривања наставног плана и програма, на два наставна језика** предложено је да се на територији Покрајине, где је неопходно да се овај институт и правно уреди, доношење овог прописа повери покрајинском секретару надлежном за послове образовања.

Како на територији Покрајине има доста мешовитих бракова, постојећом одредбом става 5. би се онемогућило ученицима из мешовитог брака да уче језик народности ако су се изјаснили да су по оцу Срби и ако похађају наставу на српском језику.

Због тога је предложено да се због националне специфичности на територији Покрајине, дозволи изучавање **језика народности са елементима националне културе сваком ученику који то жели.** Овome у прилог иде и Европска повеља о регионалним и мањинским језицима коју су усвојиле државе чланице Савета Европе у Стразбуру 5. новембра 1992. године, којом је предвиђено, да се политиком, законодавством и у пракси омогући онима који то желе и који не познају језик националне мањине, а живе у области у којој се тај језик говори, да га и науче.

Члан 2.

Како је покрајински орган управе надлежан за послове образовања основан на основу Устава Републике Србије чланом 6. би требало послове поверене Министарству просвете, на територији Покрајине поверити овом органу управе.

Члан 4.

Изменом члана 9., којом се уређује питање оснивача основне школе, предлаже се, да основне школе на територији Покрајине оснива општина, због негативних последица које је изазивала постојећа одредба у Закону. Акти о оснивању школа су били непотпуни, без елемената утврђених Законом о јавним службама, те већ основане основне школе нису могле почети са радом, јер акт о оснивању није садржавао име лица које ће обављати послове директора школе нити привремени орган управљања школом.

Централизацијом ових послова, које је требало оставити на нивоу општине, ради њиховог ефикаснијег обављања, Министарство просвете је било "затрпано" пословима и правило пропусте који су у неким случајевима, у школама на територији Покрајине, паралисали рад новооснованих школа и школа из чијег су састава образоване ове школе.

Члан 5.

Изменом члана 10. би требало успоставити надлежност Скупштине Аутономне Покрајине Војводине за утврђивање мреже основних школа, јер је Скупштина упозната са локацијом основних школа и саобраћајним и другим везама на територији Покрајине, што су битни елементи за правилно сагледавање потреба за постојањем одређених основних школа. Овај акт би се морао доносити уз претходно прибављено мишљење општине.

Утврђивање подручја основних школа би требало ставити у надлежност општине, јер је подручје променљива категорија и зависи од броја деце у одређеним деловима насељеног места, што је посебно карактеристично за седишта општина и Град Нови Сад. Измене подручја неопходно је брзо утврдити, од времена уписа у школу до почетка школске године, што може извршити, по потреби, само скупштина општине, а не и Министарство просвете у Београду, које се у последњих осам година, због обимности послова који су му стављени у надлежност, показало у свом раду неефикасно и неажурно.

Члан 6.

Прописивање услова за рад основних школа и утврђивање испуњености прописаних услова за рад ових школа (члан 11) неопходно је поверити Покрајини, јер ће се ови послови много ефикасније и стручније обављати, ако се организују у покрајинском органу управе надлежном за послове образовања, са обавезним чланом комисије дипломираним правником, а не путем школских надзорника у округу.

Чланови 7. до 12.

Измене чланова 13. до 18. се предлажу ради успостављања правне државе и владавине права у раду основних школа на територији Покрајине. У време пре 1992. године и управни и педагошки надзор у основним школама на територији Покрајине су се обављали на изузетно високом стручном нивоу и били су узор за остала подручја у СФРЈ.

Управни надзор, као један од најсложенијих и веома одговорних **правних послова** сада је поверен **школским надзорницима - професорима** за одређени наставни предмет. Школски надзорници **немају одговарајуће стручно знање** за вршење управног надзора. Послове управног надзора може **успешно и правилно** обављати само **искусан и веома стручан дипломирани правник**.

Поверавањем послова управног надзора школским надзорницима је опредељено **да у овој области неће бити правне државе - што је осмогодишња пракса на територији Покрајине и потврдила.** Правно необразовани школски надзорници, веома често, у свом раду нису поступали у складу са законом, чак су можда и несвесно, поступали супротно одредбама закона. Према упутствима школских надзорника поступали су и директори школа, што је још више допринело да у области образовања није било правне државе. Правна држава у овој области се може полако успостављати само ако се послови управног надзора повере лицима која **су се школовала за обављање правних послова.**

Неопходно је, такође, да се у школама, најмање једанпут годишње изврши **општи преглед**, јер се у року од једне године, према Закону о општем управном поступку, могу укинути, по праву надзора, сва решења донета уз битну повреду материјалног права. У року од једне године може се наложити усаглашавање са законом одлука и решења о заснивању радног односа запослених који су засновали радни однос противно одредбама закона (доношење решења о престанку радног односа). Заснивање радног односа уз битну повреду материјалног права је била честа појава на територији Покрајине, кад су, по налогу школских надзорника избеглице, заснивале радни односи на неодређено и кад су примана у радни однос лица уз давање нетачних података у конкурс и сл.

У оквиру педагошког надзора предложено је да се општи преглед школе изврши једанпут у три године, док би се редовни педагошки надзор, по наставним предметима, одвијао по распореду просветног саветника.

Као најцелисходније и најефикасније решење за вршење управног надзора у школама на територији Покрајине се предлаже, да овај надзор врши општински орган управе надлежан за послове образовања. Истовремено се даје могућност да више општина заједнички организује вршење управног надзора у школама на њиховој територији и да ако општина није у могућности да организује овај надзор, овај надзор врши покрајински орган управе надлежан за послове образовања.

Истовремено се предлаже, да покрајински орган управе надлежан за послове образовања, контролише законитост управних аката које општински органи управе доносе у вршењу управног надзора.

Ова контрола је неопходна ради што ефикаснијег успостављања правне државе и владавине права на територији Покрајине.

Члан 13.

Допуна Закона одељком којим се уређују вежбаонице је неопходна, ако се жели унапредити рад наставника у основним школама. Лица која стичу стручни назив професор нису довољно обучена за обављање послова наставника, јер за време студија нису имала ни довољно педагошког образовања, ни довољно практичног рада у школи, којим би се оспособила за обављање послова наставника у складу са савременим достигнућима педагошке, психолошке и дидактичко методичке теорије и праксе.

Да би вежбаонице оствариле свој задатак да буду школе са најсавременијом организацијом рада, са савременом опремом, наставницима и

сарадницима који организују наставу уз примену најсавременијих достигнућа педагошке, психолошке и дидактичко-методичке теорије и праксе, предложено је да се за наставнике и сараднике у вежбаоници преузимају наставници и сарадници из других школа, који су се истакли посебним резултатима у досадашњем раду, увођењем иновација у наставу и укупни васпитно-образовни рад школе и сталним осавремењавањем наставе најновијим достигнућима у теорији и пракси.

Како се ради о истакнутим наставницима и сарадницима, који се по својим резултатима рада издвајају од осталих, који ће у свом раду у вежбаоници улагати додатне напоре за стално осавремењавање наставе увођењем нових савремених метода рада са ученицима, предложио је да се овим наставницима увећа зарада за 30% у односу на наставнике и сараднике у другим школама.

Да би се овим наставницима и сарадницима осигурао радни однос на неодређено време, предложено је да им, за време рада у вежбаоници, права и обавезе из радног односа у основној школи из које су преузети **мирују**.

Чланови 14. и 15.

У оквир уређивања система образовања спадало би утврђивање **акта** по коме се остварује основно васпитање и образовање, **а то је наставни план и програм**. Не би се могло сматрати системом и доношење наставног плана и програма, што би се могло утврдити као надлежност покрајинског органа управе.

Везано за измену члана 20. предлаже се, да на територији Покрајине, уџбенике за основну школу одобрава покрајински секретар надлежан за послове образовања (измена члана 23).

Члан 16.

Неопходан предуслов за квалитетну наставу је и број ученика у одељењу. Одељења са 30 и више ученика не дозвољавају нормално одвијање наставе.

Члан 17.

С обзиром на специфичан национални састав Покрајине, за који су везани и верски празници и обичаји, изменом члана 28. предложено је да **број радних дана у току школске године и време коришћења распуста**, прописује, за школе на територији Покрајине, покрајински секретар надлежан за послове образовања и, везано за то, да одобрава одступања од школског календара.

Члан 18.

Деца Роми и деца повратника из иностранства не познају довољно језик на коме се остварује наставни план и програм у срединама у којима живе, те је неопходно, ради успешног укључивања ове деце у основну школу, да основна школа организује учење језика на коме се остварује наставни план и програм.

Члан 20.

Измена члана 56. се предлаже, јер је неопходно законом утврдити рокове за полагање разредног испита, као што је то учињено Законом о средњој школи.

У пракси неких основних школа су ученици били ускраћени за јунски испитни рок.

Члан 22.

Изменом члана 64. предложено је да се утврди изричита обавеза за школе да статутом **уреде поступак изрицања васпитно-дисциплинских мера**, јер већина школа, није својим статутима уредила дисциплински поступак који се води против ученика. Васпитно-дисциплинске мере се у великом броју школа изричу без саслушања ученика и без обавештавања родитеља о повреди дисциплине и о покретању дисциплинског поступка. Ученик се у пракси свео на објект коме се само саопштава изречена васпитно-дисциплинска мера и родитељима се само саопштава мера која ће се ученику изрећи. На овај се начин нису остваривали у школи основни задаци основног образовања, као што су развијање код ученика истинољубивост и као основног етичког својства личности, васпитање за културне односе међу људима и стицање основних сазнања о лепом понашању у свим приликама..

Изрицање васпитно-дисциплинских мера без спроведеног поступка базира се на поставци да је наставник увек у праву и не помишљајући, да је наставник, својим непедагошким поступком, изазвао код неких ученика неетичну реакцију.

Члан 23.

Измена члана 67. се **предлаже**, јер се до сада, код прописивања врсте стручне спреме за наставнике у основним и средњим школама, није водило рачуна о стручним називима који се стичу на факултетима са седиштем у Покрајини. На тај су начин лица са територије Покрајине, код запошљавања на територији на којој живе, била у неравноправном положају. Покрајински секретар надлежан за послове образовања, ће водити рачуна о томе за које се послове школују лица на факултетима са седиштем у Покрајини уз поштовање стручних назива који су стечени и у другим деловима СР Југославије.

Чланови 19. 21. и 24.

Не би се могло сматрати системом образовања одобравање програма огледа, прописивање диплома и избора и намене њиховог додељивања и прописивање поступака за оцењивање наставника и сарадника и њихово награђивање.

Уређивање ових питања би требало препустити органима Покрајине.

Члан 25.

Измена и допуна члана 75. се предлаже ради признавања успеха на студијама код запошљавања приправника и с тим у вези давања предности кандидатима који су постигли бољи успех у студијама и који су окончали студије за краће време.

На територији Покрајине у последњих 10 година настава је сведена на веома низак ниво, јер у овом периоду није организован сталан и обавезан вид стручног усавршавања наставника и стручних сарадника. Због тога је неопходно **утврдити** нов систем стручног усавршавања наставника и сарадника ради организовања **наставе у којој ученик** мисли.

Зато се предлаже да, за територију Покрајине, која жели да поново врати обавезан систем стручног усавршавања наставника и сарадника на основу савремених сазнања о настави, покрајински секретар надлежан за послове образовања **пропише систем сталног стручног усавршавања наставника и програм, начин, рокове и услове за полагање стручног испита.**

Ово последње посебно због тога, што је основни услов за рад са ученицима, на чему се инсистира и у Конвенцији о правима детета и у Југословенском плану акције за децу до 2000. (и даље), да са ученицима раде лица са одговарајућим, пре свега **педагошко-психолошким знањем**, а затим и стручним знањем за рад у настави.

Педагошко образовање немају, међутим, наставници који су се школовали на филолошком факултету и на Филозофском факултету (у Новом Саду) на групама за језике, иако после завршених студија добијају стручни назив "професор". На тај начин велики број наставника у основној школи (за наставне предмете српски језик и страни језици) **немају потребна знања за рад у настави.**

Члан 26.

Измена члана 78. се предлаже јер је полагање стручног испита неопходно ставити у надлежност Министарству просвете, односно за покрајинском секретаријату надлежном за послове образовања из следећих разлога:

- на већини факултета на територији Покрајине стручни испит се не организује у складу са Правилником који је прописао министар просвете, јер

на испиту из практичног рада не присуствују чланови комисије компетентни за оцену педагошко-психолошке припремљености приправника и за оцену његове способности да теоријска знања из педагогије и психологије и оствари на часу.

- за чланове комисија, посебно кад је у питању усмени испит из уставног уређења и школског законодавства, именовани су углавном секретари факултета, дипломирани правници, који не познају ни правно нормиран систем основног образовања, ни проблематику у основном образовању.

Како је педагошко-психолошко знање наставника у основној школи најбитније, јер је потребно знати стручна знања пренети ученицима на најприкладнији начин и организовати наставу **тако да у њој ученик мисли**, без оцено и овог најбитнијег сегмента припремљености кандидата за успешног наставника, стручни испит би се могао сматрати нерегуларним.

Стога је неопходно, да се организовање стручног испита уједначи и да се ти послови пренесу на Министарство просвете, односно на покрајински орган управе надлежан за послове образовања. На тај начин ће се као чланови комисије именовати истакнути педагози, психолози, стручњаци за предмет из кога се полаже стручни испит, истакнути стручњаци за методику предмета и дипломирани правници који познају систем образовања, посебно проблематику основног и средњег образовања, како би могли стручно да обаве испитивање кандидата. Стога се као испитивачи за овај део стручног испита могу ангажовати само искусни дипломирани правници који раде у органу управе на пословима основног и средњег образовања.

Члан 27.

Измена члана 79. се предлаже ради увођења обавезе прописивања мерила којима је дужан да се руководи директор код доношења одлуке о избору кандидата за слободно радно место или ради замене јер је највише анархије било баш у овом сегменту остваривања права запослених везаних за радни однос. Директори школа су бирали кандидате без икаквих мерила и образложења свога избора, што је обавезан елеменат у свакој одлуци о избору. Код одлучивања о нечијем праву, да свака одлука **мора бити образложена**. Без образложене одлуке, кандидат који није изабран не може остваривати своје право на приговор. У школама је била пракса да је стручност у раду било последње мерило којим су се руководили директори школа код избора кандидата.

Стога се предлаже да директор бира кандидата на основу образложеног предлога школског одбора, уз образложено мишљење о кандидату просветног саветника који је пратио рад кандидата.

Децидирано уређивање и овим Законом пријема у радни однос наставника и сарадника **и по основу споразума о** преузимању је неопходно због различитих тумачења, посебно инспекције рада, око примена члана 15. Закона о радним односима у државним органима и на наставнике и сараднике у основним школама, по основу члана 23. Закона о јавним службама и члана 6. став 1. Закона о основној школи. Како је овај начин заснивања радног односа наставника и сарадника неопходан у пракси, због рационалнијег распоређивања

наставника и сарадника у основним школама на територији једне или више суседних општина предложено је да се јасном одредбом у Закону уреди и овај облик и на тај начин отклоне дилеме око примене члана 15. Закона о радним односима у државним органима у основној школи.

Члан 28.

Измена члана 80. је везана за измену чланова о финансирању делатности основних школа, те је неопходно да овај елеменат, по коме се обезбеђују средства школама, пропише покрајински секретар.

Члан 29.

Како покрајински орган управе надлежан за послове образовања прати стање у овој области на територији Покрајине, предлаже се, ради ефикасности у раду, да Извршно веће АП Војводине на територији Покрајине одлучује о поверавању обављања делатности основног образовања одраслих другим правним лицима (измена члана 99.)..

Чланови 30. и 31.

Како је у великом броју школа основно мерило за именовање директора школе била припадност једној од политичких партија на власти, ти директори су у руковођењу школом и наступали са позиција власти, које се у неким случајевима граничило са самовољом, јер су били сигурни да неће сносити последице свог незаконитог рада. Зато су, као додатни услови за именовање директора предложени услови везани за стручност кандидата и његова етичка својства.

Именовање директора школе од стране министра просвете показало се као негативно решење у пракси, јер је субјекат који о томе одлучује удаљен од средине за коју именује директора и веома је мало упућен у стручне квалитете лица које се именује за директора. Зато је неопходно вратити именовање директора основних школа општини, средини у којој је школа и која је најбоље упозната са свим својствима кандидата који конкурише за директора. За кандидата је неопходно прибавити и мишљење наставничког већа, које је најбоље упознато са стручним квалитетима кандидата за директора школе.

Измена члана 115.се предлаже и из разлога што Министарство просвете није за годину па и више дана окончавао поступке именовања, није на време именovalo ни вршиоце дужности директора, тако да је велики број школа остајао без лица које руководи школом.

Везано за именовање директора је и његово разрешење те се предлаже одговарајућа измена и у члану 117.

Чланови 32. 33. и 34.

Измене чланова 124, 125. и 128. се предлажу ради усаглашавања са основним начелима за рад органа управе и вођење управног поступка. Према овим начелима, рад органа управе мора бити тако организован да странка оствари своје право са **што мање трошкова и губитка времена**, што значи **да се решавање о одређеном праву мора приближити пребивалишту странке**. Право на нострификацију сведочанства и признавање појединих разреда завршених у иностранству странке су до 1992. године остваривале у Покрајинском секретаријату за образовање и културу у веома кратком року (за један до два дана) и на веома стручан начин.

Члан 35.

Како је прописима о канцеларијском пословању утврђено да се и друге евиденције чувају трајно, неопходно је изменити одредбу члана 131. јер архивска грађа која се трајно чува представља културно добро и ужива посебну заштиту.

Члано 36.

Како је "Службени лист Аутономне Покрајине Војводине" службено гласило Покрајине као територијалне јединице, нема никаквог оправдања да се за објављивање неважности изгубљених јавних исправа утврди само "Службени гласник Републике Србије" како је то учињено у члану 135. став 1, јер овакво решење значи успостављање неравноправних односа за јавна гласила истог статуса.

Члан 37.

Средства за рад основних школа, с обзиром на остале измењене одредбе Закона, неопходно је обезбедити и у буџету Покрајине.

Уз измену члана 138. којим се обезбеђивање средстава преноси на Покрајину и мерила за утврђивање цене услуга у школи је неопходно да утврди субјекат који та средства обезбеђује.

Како је одредбом члана 23. Закона о јавним службама изричито прописано, да се на права, обавезе и одговорности запослених примењују прописи о запосленима у органима управе и како је одредбом члана 6. став 1. Закона о основној школи изричито прописано да се на **положај запослених примењују одредбе закона којима се уређује систем јавних служби**, нема никаквог оправдања да у Закону постоји одредба о доношењу Закона о зарадама **који никад није донет**. Стога се предлаже да се сагласно прописима по којима се утврђују зараде запослених у органима управе утврђују и зараде запослених у основној школи.

Члан 38. и 39.

Како су, противно одредбама Закона о јавним службама, одузета права и дужности оснивача према основним школама од општина на територији Покрајине и од Покрајине, ради поштовања, уставом прокламованог принципа уставности и законитости, неопходно је, успоставити на територији Републике Србије поново правну државу и владавину права, и ова права вратити општинама на територији Покрајине.

Члан 40.

Смисао постојања прелазних и завршних одредаба у закону је, између осталог, заштита стечених права у случају друкчијег уређивања постојећих односа и да се разреши питање окончања поступака који су започети по нормама до тада важећег општег акта. Правно гледано, прелазне и завршне одредбе, би требало да важе **неограничено**, без обзира што је акт, у коме су садржане укинут, или, пак, њихова важност престаје истеком рока који је изричито назначен у норми. Пракса је да сваки закон и други општи акт, којим се укида претходни, **преузима прелазне одредбе акта који се укида, којима се штите стечена права.** У Закону о основној школи није поштовано ни ово договорено правило. Одредбом члана 146. овог Закона су, с једне стране, **ограничена права на запошљавање** лица са учитељском школом и лица са вишим образовањем за наставнике, **која су, на територији Покрајине, на основу покрајинског Закона о васпитању и образовању и републичког Закона о основном образовању и васпитању (који је важио до доношења Закона о основној школи) стекла то право на неограничено време.** Одредбама чланова 145. и 146. Закона се **поништавају дипломе о стеченом образовању противно свим правним правилима која важе у овој држави. С друге стране је, одредбама** ова два члана, што је неспојиво са карактером прелазних и завршних одредаба закона, на територији Покрајине **успостављено ново право - право наставника са вишим образовањем која су то образовање стекли после 16. фебруара 1979. године, на територији република чланица СФРЈ и САП Косово, да заснују радни однос на територији Покрајине, и ако то право нису имали према одредбама републичког Закона који је важио до доношења Закона о основној школи (до 2. априла 1992. године).**

Сагласно Друштвеном договору који су потписале све републике и аутономне покрајине у СФРЈ, ни АП Војводина, ни Република Србија ван територија Покрајина (ни Словенија ни Хрватска) нису више организовале школовање наставника са вишим образовањем. Школовање наставника са вишим образовањем је уговорено, као могућност, само код они потписника договора, код којих су наставници били дефицитарно занимање, па их је требало школовати у што краћем року до вишег степена образовања (две године) (АП Косово, Црна Гора и Босна и Херцеговина) за потребе само тог подручја.

У пракси су, међутим, ти наставници, уместо да остану на територији за чије су потребе школовани, прелазили после 1992. године у Покрајину и својим запошљавањем снижавали ниво образовања на овој територији.

Предложеном изменом одредбе члана 145. само се тражи поштовање принципа уставности и законитости у погледу стечених права и поштовање правог смисла прелазних одредаба закона.

4. Процена износа финансијских средстава потребних за спровођење закона

За спровођење овог Закона неопходно је Покрајини и општини утврдити додатне приходе или из постојећих средстава буџета Републике Србије пренети одговарајућа средства у буџет Покрајине и буџете општина и Града Новог Сада за финансирање нових надлежности.

За спровођење Закона у делу којим се уређују зараде запослених у основним школама, неопходно је обезбедити у буџету Републике Србије за 150% више средстава од средстава планираних за зараде према постојећим прописима.